

sege rá, hogy maga mellé tekintélyre hivatkozzék, Verulami Bacot idézi, az empirismus e hatalmas előharcosát, kinek bölcséleti rendszere abban feneklik, hogy minden tudomány és megismerés egyedül megbízható útja a tapasztalás, csakis a tapasztalás és mentől több, mentől nagyobb tapasztalás. *) Baco azt sürgeti, hogy ha valamely korszak emberei belevágnak a codificatio munkájába, legyenek tapasztaltabbak, legyenek tudósabbak és belátóbbak minden előttük való korszaknál. Ha nem volnának, hiába fognának beszélni a törvény szavaival nemzetökhöz. Nem fognak megértetni, nyelvök meg lesz kötve: „sermocinantur tamquam e vinculis“; rabjai lesznek saját munkájoknak.

Igy ha mi is ki nem bontakozunk korlátolt tudományos belátásunk békoiból, a németektől szellemi dependentia uralmából; a német irodalomnak és e mellett saját törvénykönyvünknek is rabjai leszünk. Rabjai azon ételemben, hogy mint nap körül a bolygó csillagok, egész irodalmunk, jogi oktatásunk az egy törvénykönyv körül fog forogni; s ezek útja csak vajmi ritkán fog összevágni vagy akár csak egy irányt tartani az egyetemes jogtudomány keréknyomaival. Mi lesz pedig az ily állapot káros hatása, könnyen lehet belátni, de másokkal is megértetni. Ott, hol kizárólagos köterővel felruházott törvénykönyv nincs, hamis, téves jogelméletek sok ideig minden hátrány nélkül tarthatják fenn látszólag uralmokat az irodalomban, a tanszéken; mihelyt hibás voltuk felismertetik, a helyes elveknek engednek helyet; a gyakorlati élet pedig a szükség szerint elébb is tul teszi magát rajtuk, kiheveri a bajt, mint az erős alkotású test egy-egy dőzsöléssel átvirrasztottéjszaka kikapásait. De ha a törvény maga az ő szentesítésével állandósítja meg az ily tévelyeket — a mint a fentebbiek szerint egyik-másik kérdésre nézve nem is lehet másképp; — az ily hamis elmélet mint rákfene rágódik a gyakorlat és jogtudomány testén. Hiába próbálkozik meg vele a tudomány, hiába vesztegeti rá erejét és idejét az irodalom: littera scripta manet! A tévelyekkel való bajlódás absorbeálja azt az igyekezetet és munkaerőt, mely az igazságnak továbbfejlesztésében sokkal nagyobb áldást hozhatott vala az életre. Ilyenkor aztán beteljesedik az, hogy a holtak uralkodnak az élőkön.

Jó például szolgálhat erre kicsiben az ausztriai jog azon határozata, hogy kétes esetekben, ha sem a törvény szavai, sem az u. n. jogi és törvényhasonlatosság szerével nem lehet megoldani a kérdést, a természetes jogelvek szolgáljanak zsinórmértékül (V. ö. az ausztr. ptk. 7. §-át). Meunyt bibelődtek vele, hogy e rendelkezésbe valami positiv, határozott tartalmat magyarázhasanak bele! Ki a természetjogot, ki a római vagy a közönséges német magánjogot, ki ismét a concret tényálladék körülményeit értvén ama természetes jogelvek alatt. És mi volt e fáradságnak eredménye? Semmi; legalább semmi olyas, a mit nem tudnánk, ha ama határozat a törvénykönyvben nem is találtatnék.

(Folyt. köv.)

Dr. RENTMEISTER ANTAL,
pozsz. kir. jogakad. tanár.

Észrevételek

a bünvádi eljárást tárgyazó törvényjavaslat felett.

(Folytatás és vége.)

51. §. Az értetik ugyan, hogy e szabályok a vizsgáló bírónak adatnak, de pontosabb leend a kifejezés, ha ezt világosan kimondjuk a 3-ik sorban ilyképen: a vizsgálóbíró a tárgy

*) Baco új korszak kezdetét jelző bölcséleti rendszerének ismertetését lásd Erdélyi János jeles értekezésében a „Buda-pesti szemle“ 13-ik kötetének 4-ik és köv. lapjain.

minőségéhez stb. — Igy mondani mindenütt, hol a „bíró“ alatt vizsgálóbíró értendő, világosabb, határozottabb.

57. §. Nehogy egészen a vizsgálóbíró önkényére látszások bizva lenni a határidőnek, mely alatt a szakértő véleményét beadni köteles, kitüzése, jó volna a végén hozzá tenni: a vizsgálóbíró által kitüzendő legrövidebb határidő alatt ennek átadni.

61. §. A 3-ik pontban jó volna hozzáadni: „A hulla-szemlénel, minél mindenekelőtt a hullának a megholtta azonossága megállapítandó, a vizsgálóbíró“ stb.

62. §. 2-ik pontban. Megvizsgálandó különösen az is: vajjon az észlelt sértések akkor ejtettek-e a gyermekén, mikor az még élt; mert lehetséges, hogy a gyermek élve született, és az anya testén kívül való továbbélésre képes is volt, de akkor már nem élt, mikor a rajta észlelt sértések végbevitettek; ez pedig lényeges befolyású körülmény.

73. §. E §. szerint szabályként van kimondva, hogy a tanuk a vizsgálóbíró által meg nem eskedhetők; miből azt lehet következtetni, hogy a tanuk a végtárgyaláskor lesznek megeskedtetendők; miből ismét következtethető, hogy a jelen törvény a bünvádi eljárásban fő- és döntő sulyt a végtárgyalásnak tulajdonít, s a mi a végtárgyalásig történik, az csak előkészület, s olyakra terjesztendő ki leginkább, miket a bünvádi eljárás célja megghusításának mellőzése végett tenni mulhatlanul kell. Ezt tanusítják a jelen §-ban előszámlált esetek is. melyekben kivételképen a tanuknak megeskedtetése a vizsgálóbíró által megengedtetik.

Mint hogy pedig a bünvádi eljárásban fő- és döntő suly a végtárgyalásnak tulajdonittatik, a mi addig történik pedig csak előkészület: az egész előkészület a lehető legrövidebben és gyorsabban volna teljesítendő, s a tanuk például csak annyiban kihallgatandók, a mennyiben kitűnjék, hogy azok a felforgó esetben tudomásuk szerint tanuságot tehetnek; a további körülményes hallgatás pedig a végtárgyalásra halasztandó. A tanuknak a vizsgálóbíró általi körülményes, hosszas kihallgatása tehát rendszerint feleslegesnek látszik; miután a törvény szerint a tanu a vizsgálat folyama alatt meg sem eskedtetetvén, annak a vizsgálóbíró előtt tett vallomása nem is bizonyít, és bizonyító erővel csak akkor fog birni, ha a tanu a végtárgyaláskor kihallgattatván, mikor a vizsgálóbíró előtt vallomását meg is változtathatja, meg fog eskedtetni.

Fontos, bonyolódott esetek kivétel képezhetnek; de rendszerint előfordulni szokott esetekben nem volna a bünvádi eljárásnak hátrányára a vizsgálatot legrövidebb uton végezni, az esetről tanuságot tehető egyéneket megtudni, legrövidebben kihallgatni, és a mellőzhetlen szemlének, házkutatásnak stb. teljesítése után az ügyet a törvényszékhez beküldeni. Mintául szolgálhat e részben a rögtönbirósági eljárás, hol az elővizsgálat csak a legszükségesebb és halaszthatlan adatok gyűjtésére szoritkozván, a dolognak tisztába hozatalát a rögtönbiróságilag eljáró törvényszék teljesíti. Az előadott megjegyzésnek némileg elég van téve a 84-ik §. rendelete által.

74. §. E részben, mi pedig a legfontosabb, mert egyedül döntő, nagy hiány volt eddig, de fog maradni ezután is; és a legfontosabb bírói teendő minden törvény általi szabályozás nélkül továbbá is a bírói bölcs belátásra bízatik; mi már csak azért sem biztos vezérlő, mert az oly mozzanatoktól függ, mik a bírásban különféleképen szoktak mutatkozni, mint például: tudomány, gyakorlat, felfogás, ítélőtehetség stb. Azért sajnálható, hogy a bizonyítékok bizonyító erejéről a törvényjavaslatban mi sem foglaltatik.

Mentségül az hozathatik fel, hogy a bizonyítékok bizonyító erejének törvény általi megállapítása nem oly csekély dolog, hogy arról oly rövid törvényjavaslatban, mint a jelen, kimerítő, biztosan vezető szabályokat lehetne felállítani. Ez egy bő és kimerítő büntető perrendtartásnak leszen egyik legnehezebb, mert igen sok vitás kérdéseknek megoldását magában foglaló, feladata.

78. §. Ha a tanuk a vizsgálat alkalmával tett vallomásaikra a vizsgálóbíró által megesküdtetnének, akkor a megszüntetési határozathozatalánál a tanukat a törvényszék eleibe idézni nem volna szükség; elegendő leendvén ily esetben a megesküdtetett tanuk vallomásaiknak felolvasása.

E körülmény egy érvül használható fel arra nézve, hogy a tanuk a vizsgálóbíró előtt tegyék már le az esküt vallomásaikra; nehogy a törvényszék kénytelen legyen azokat a megesküdtetés végett maga eleibe idéztetni.

79. §. Az e §-ban feltételezett lehetőség is arra mutat, hogy a vizsgálatot csak a legszükségesebb adatoknak gyűjtésére kell szoritani, abban minden hosszadalmasságot mellőzni;

mert végre is nem az határoz, mi a vizsgálati iratokban foglaltatik, hanem az, mi a végtárgyaláskor a törvényszék előtt kifejlődik és igazoltatik.

87. §-nál ama kérdés támadhat: hogy a közvetlen megidézést elrendelő határozat ellen van-e helye a perorvoslatnak, mint a vád alá helyezettési határozat ellen, melynek helyét az pótolja? Hihetőleg nincsen, mert az a 84-ik §. szellemével és céljával ellenkezi látszik.

89. §. A 7-ik pont szerint a jegyzékbe, mit az előbbi pontok szerint, mind a kir. ügyész, mind pedig a vádlott készíthet, foglalt tanuk és szakértők kivétel nélkül az elnök által megidézendők, s azokon kívül még azok is, kiknek megjelenését a végtárgyaláson az elnök szükségesnek tartja.

A 8-ik pontban pedig az mondatik, hogy a kir. ügyész vagy vádlott által előterjesztett jegyzékben megnevezettek közül csupán csak azok nem idézendők meg, a kiknek valamása vagy nyilatkozata jelentéktelennek mutatkoznak. Az előbbi pont szerint úgy látszik, hogy a felett: vajon az ily valamás vagy nyilatkozat jelentéktelennek mutatkozik-e? az elnökre bízati szándékolatik az elhatározás; de ha így, akkor az előbbi pontnak határozata, mi a vádlottra nézve egy fontos biztosítékot foglal magában, megghusíthatatik: az elnöktől függően végre az, hogy kit akar a végtárgyalásra megidézteni.

Ama körülménynek, hogy a jegyzékben foglalt tanuk és szakértők nyilatkozatai jelentéktelenek-e vagy sem, megbírálásánál az önkény minden gyanúnak elhárítása végett czélszerű volna a vizsgáló és előadó bírónak, kik az ügy állását ismerik, véleményét is meghallgatni. Czélszerű volna egyszer mind a vádlottat figyelmeztetni, hogy mi lényegest sem tudó tanuknak megidézését ne sűrgeesse, mert ezáltal csak az ügynek gyorsabb elbíráhatását és az általa megtérítendő eljárás költségeik szaporítását fogja eszközölni.

90. §. A végtárgyalás elhalasztása felett mindenkor az illető törvényszéki előadónak előterjesztése folytán a törvényszék határozzon; az elnök által gyakorolható önkény iránti minden gyanúnak mellőzése tekintetéből.

91. §. 2-ik pont. Itt is czélszerűbbnek látszik, ha az illető előadónak felvilágosítása folytán a törvényszék határoz.

99. §. Nem szoktuk mondani a ujtó és enyhítő körülmények, hanem: súlyosító és enyhítő körülmények; t. i. a betudást és bűnösséget súlyosító vagy enyhítő körülmények; a mint ez a 104. §-ban előfordul.

104. §. Az elítéltetés, minek eredménye az ítélet, két különböző részt foglal magában: az egyik a bűnösségről, a másik pedig, ha a vádlott bűnösnek találatik, a büntetésről határoz. Mi tehát megfelelőbbnek tartjuk azt mondani, hogy a kir. ügyész, a mennyiben a büntetendő cselekvényt mind tárgyilag, mind alanyilag bebizonyítva tartja, vádlottnak bűnösségét kéri a bíróság által kimondatni, elítéltetésé helyett.

107. §. Minthogy itt csak általában mondatik, hogy az ítélet által vádlott vagy elítélendő, vagy felmentendő, a felmentő ítélet pedig az eddigi gyakorlat szerint kétféle lehet, t. i. bizonyítékok elégtelenségéből, vagy pedig bizonyítékok, vagy tényálladék hiányából végkép felmentő, vagyis a vádlottat büntetlennek nyilvánító: a jelen törvénynök 1-ső §-a szerint, hol a felmentő ítéletek közti különbség megemlítve nincsen, méltán feltehetni, hogy a felmentő ítéletnek a szokott két alakban kimondhatása továbbra is megmarad.

Valjon a felmentő ítéletnek mindkét faja továbbra is meghagyassék-e, vagy pedig az utóbbinak meghagyásával az előbbi, t. i. a bizonyítékok elégtelenségéből felmentő, megszüntessék-e, oly fontos és vitás kérdés, hogy azt bővebb megfontolás és tanácskozás után lehet csak czélszerűleg megoldani.

110. §. 3-ik pontban. „Kihirdetése három napon elhalasztható” helyett jobbnak látszik mondani: „Kihirdetése három napig elhalasztható.”

109. §. E §. ügyes jegyzőkönyvvezetőt feltételez, ki képes legyen a tárgyalás folyamában egyszerü hallás után megidézni, mi fontosabb körülmény. Vagy talán az elnök intő jeleivel figyelmeztesse a jegyzőkönyvvezetőt, mikor jegyezze fel a hallottakat. A fontosabb körülményeknek a végtárgyalásról vezetett jegyzőkönyvbeni pontos feljegyzése a mostani felülvizsgálati módnál igen szükséges. A tanulás ebből az, hogy az ily jegyzőkönyvvezetésre ügyes egyéneket kell alkalmazni.

3-ik pont. E pont szavai szerint nem tudhatni, vajon a kir. ügyész meghallgatásának lesz-e annyi eredménye, hogy a felmentett vádlott továbbra is, például: a felsőbb bíróság

által hozott ítéletnek a törvényszéknél kihirdetéseig letartóztatásék? E pontnak megállapításánál ama jognézet látszik érvényre jutottnak, hogy a vizsgálati fogságban levő, de ítélet által felmentett vádlottat tovább letartóztatni nem szabad. A kir. ügyésznek meghallgatása tehát azt eredményezheti csak, hogy az ily felmentett vádlott biztosíték mellett, vagy a nélkül tételessék-e szabadlábra; de nem azt, hogy az ily vádlott továbbra is letartóztatassék. Ezek szerint a szöveget világosabban kellene szerkeszteni.

114. §. „Hogy az ítélet végérvényessé vált” helyett mondani szoktuk: „hogy az ítélet jogérvényessé vált.”

115. §. E §-ból azt lehet következtetni, hogy a kir. táblának és a Curia legfőbb ítélőszéki osztályának a büntetések tekintetében csak enyhítési joga van. Ily jogkorlátozás nem helyeselhető; mert miután a bünvádi eljárásnak egyik fő célja az, hogy a vádlott bűnösségének foka szerint bünhődjék, és lehetséges, hogy az alsóbb bíróság igen enyhén ítél, meg kell adni a felsőbb bíróságoknak a büntetést súlyosbíthatási jogot is. Azzal, hogy a felsőbb bíróságoknak csak joguk van a törvényszék által kiszabott büntetést enyhíteni és nem súlyosbíttani, alkalom adatnék a törvényszéknek bizonyos esetekben az enyhe büntetést mintegy kiereszkölni, tudván, hogy a felsőbb bíróságok az általa kiszabott büntetést nem súlyosbíthatják. De ily gyakorlat mellett a királyi ügyésznek felebezhetési joga is eredménytelené válhatnék.

Észrevételeimet amaz ohajtással fejezem be, hogy azok, ha alaposnak találhatnak, a törvényjavaslatnak javítását eszközölni szerencsések legyenek.

Egyébiránt a törvényjavaslat is tanúság arra, mily nehéz dolog a törvényalkotás; mi legalább azt az emberi szellemi működés legfontosabbikának tartjuk, hol oly sokféle szellemi tehetség, tudomány és gyakorlat által szerzett képzettség kívántatik, hogy azt egyes emberben összesítve alig találhatni. A törvényalkotás körül egy több tagból álló testület működhetik csak célszerűen. Ez oly elismert állítás, hogy arról kételkedni sem lehet.

A codificatióról mi a „Jogt. Közl.”-nek f. évi 7., 9. és 10. számaiban Mittermaier szerint nézeteket közöltünk, miknek kellő figyelembe vételét az e dologban döntő véleménynyel bírónak ajánljuk.

Dr. CSATSKÓ IMRE,
legf. it. bíró.

Jogirodalom.

Magyarország közbjoga. — Irta: Dr. Korbuly Imre, jogtr.

Alaptörvényeink s az ősz szerződés.

(Vége.)

Az alaptörvény formai kelléke az írott jogi alak. Ez általában minden alkotmányra nézve érvényes elv. Péld. az angol alkotmányban is alaptörvények gyanánt csak írott jogok soroltatnak fel.

Az írott jognak azonban számos alakjai vannak, melyek részint minden europailag művelt nép multja, vagy jelenében előfordulnak. részint egyes népeknek sajátosságai közé tartoznak.

Ezen írottjogi alakok közül, melyekben keletkezhetik alaptörvény, azt abstract elv gyanánt, mint általában érvényes igazságot kimondani nem lehet; mivel az írott jog ezen formáinak fontossága és szerepe a népek politikai és jogi életének eseményeivel a legszorosabban összefüggvén, igen különböző, és csak történeti alapon megállapítható.

A magyar alkotmány alaptörvényei az írott jognak minden formáiban keletkezhetnek, kivéve a kormányrendeletek és helyhatósági statumokat. A végrehajtó hatalom műszerveinek szabályrendeletai alaptörvényt nem képezhetnek, részint mivel azok nem elvi jelentőségű momentumokat állapítanak meg. hanem az alkotmányban kimondott elvek részletesebb meghatározása és foganatosítása képezi feladatukat, részint mivel az alaptörvények azért bástyázzák körül az alkotmányt, hogy a végrehajtó hatalom a törvényesség ösvényén gyakoroltassék. — Ellenben az írott jog többi hazai formái alaptörvényeink sorában előfordulnak, névszerint: okleveles szerződés, országos törvény, szabadságlevél, jogkönyv (iura regni scripta) alakjai. — A szerződési alaknak, mint lényeges kelléknek követelése, sem az állami alapkötés elméletéből nem folyik, sem a magyar állami és jogélet multjával nem egyezik.